

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА**

II МЕДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Декан II медичного факультету
Олександр КОЗЛОВ**

ПРОГРАМА

стажування за спеціальністю «Ендокринологія»

(для лікарів-ендокринологів, які своєчасно не пройшли атестацію на кваліфікаційну категорію, або яким відмовлено в атестації на присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії)

Програма стажування за спеціальністю «Ендокринологія» для лікарів-ендокринологів, які своєчасно не пройшли атестацію на кваліфікаційну категорію, або яким відмовлено в атестації на присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. 22 червня 2026 року. – 27 стор.

Керівник програми:

ПЕРЕСИПКИНА Тетяна Валентинівна, завідувач кафедри внутрішньої медицини, ультразвукової та променевої діагностики II медичного факультету, доктор медичних наук, професор.

Розробники програми:

БРИНЗА Марія Сергіївна, доцент ЗВО кафедри внутрішньої медицини, ультразвукової та променевої діагностики II медичного факультету, кандидат медичних наук, доцент;

ЗЛАТКИНА Віра Владиславівна, професор ЗВО кафедри внутрішньої медицини, ультразвукової та променевої діагностики II медичного факультету, доктор медичних наук, професор.

Програму стажування за спеціальністю «Ендокринологія» для лікарів-ендокринологів, які своєчасно не пройшли атестацію на кваліфікаційну категорію, або яким відмовлено в атестації на присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії, розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії II медичного факультету, протокол № 11 від 15.06.2026 р.

Програму стажування за спеціальністю «Ендокринологія» для лікарів-ендокринологів, які своєчасно не пройшли атестацію на кваліфікаційну категорію, або яким відмовлено в атестації на присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії, розглянуто та затверджено на засіданні Вченої ради II медичного факультету, протокол № 12 від 17.06.2026 р.

Програму стажування за спеціальністю «Ендокринологія» для лікарів-ендокринологів, які своєчасно не пройшли атестацію на кваліфікаційну категорію, або яким відмовлено в атестації на присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії, розглянуто та затверджено на засіданні Вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, протокол № ... від 26.06.2026 р.

Термін дії програми стажування за спеціальністю «Ендокринологія» для лікарів-ендокринологів, які своєчасно не пройшли атестацію на кваліфікаційну категорію, або яким відмовлено в атестації на присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії, – **5 років** з моменту затвердження Вченою радою Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

ПЕРЕДМОВА

Безперервний професійний розвиток працівників сфери охорони здоров'я (далі – **безперервний професійний розвиток, БПР**) – безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей працівників сфери охорони здоров'я, що дає їм змогу підтримувати або підвищувати рівень професійної діяльності відповідно до потреб сфери охорони здоров'я.

Працівники сфери охорони здоров'я зобов'язані здійснювати БПР після:

- ✓ отримання документа про вищу освіту за спеціальностями 221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 224 «Технології медичної діагностики та лікування», 225 «Медична психологія», 228 «Педіатрія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» та сертифікату лікаря-спеціаліста;
- ✓ отримання документу про вищу освіту за спеціальностями 223 «Медсестринство», 224 «Технології медичної діагностики та лікування», 227 «Терапія та реабілітація», 229 «Громадське здоров'я» галузі знань 22 «Охорона здоров'я»;
- ✓ отримання документу про вищу освіту за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» та сертифікату фармацевта / провізора-спеціаліста;
- ✓ отримання документа про вищу освіту, проходження післядипломної спеціалізації та отримання сертифікату спеціаліста за спеціальностями згідно з номенклатурою спеціальностей, затвердженою Міністерством охорони здоров'я України (далі – МОЗ);
- ✓ отримання документу про вищу освіту за спеціальностями згідно з номенклатурою спеціальностей, затвердженою МОЗ;
- ✓ отримання документа про фахову передвищу освіту за спеціальностями 221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 223 «Медсестринство», 224 «Технології медичної діагностики та лікування», 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я».

Провайдером заходів БПР є **Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна** (далі – Університет), а безпосередню координацію роботи у сфері післядипломної медичної освіти та БПР працівників сфери охорони здоров'я на II медичному факультеті здійснює **Центр післядипломної медичної освіти** (далі – ЦПМО), який керується у своїй діяльності наступними **нормативно-правовими актами**:

- ✓ [Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я](#), затверджене постановою Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я» від 14.07.2021 р. № 725;
- ✓ [Порядок проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650;
- ✓ [Перелік циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними \(провізорськими\) спеціальностями](#), затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями» від 25.07.2023 р. № 1347;
- ✓ [Перелік циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я та професіоналів з вищою немедичною освітою](#), затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2024 р. № 112;
- ✓ [Порядком проведення атестації лікарів](#), затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 18.08.2021 р. № 1752 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 13.10.2021 р. за № 1338/36960;

- ✓ [Технічного регламенту роботи системи](#), затвердженого наказом Державної організації «Центр тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при Міністерстві охорони здоров'я України» від 08.06.2022 р. № 01-03/14 та погодженого листом Міністерства охорони здоров'я України від 07.06.2022 р. № 22-04/12786/2-22;
- ✓ [Випуску 78 «Охорона здоров'я» Довідника кваліфікаційних характеристик професій](#), затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.03.2002 р. № 117, та вимог [професійних стандартів](#) працівників сфери охорони здоров'я (за наявності);
- ✓ низкою інших нормативно-правових документів ([Закон України про освіту](#); [Закон України про вищу освіту](#); [Закон України про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення](#); [Основи законодавства України про охорону здоров'я](#); [Закон України про систему громадського здоров'я](#); Порядок підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу, затверджений [постановою Кабінету міністрів України від 21.11.2012 р. № 1115](#); Положення про навчально-тренувальний відділ (центр) підготовки з надання медичної допомоги в екстремальних ситуаціях, затверджене [наказом Міністерства охорони здоров'я України від 02.03.2009 р. № 132](#); Стратегія людського розвитку, затверджена [Указом Президента України від 02.06.2021 р. № 225/2021](#) тощо);
- ✓ План освітніх заходів у сфері післядипломної медичної освіти та безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я, Статут, Положення про організацію освітнього процесу, Перелік платних освітніх та інших послуг, Стратегія розвитку, Правила внутрішнього розпорядку та інших регламентуючих документів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Цикли вторинної лікарської спеціалізації / стажування проводяться з метою присвоєння / підтвердження звання лікаря-спеціаліста за результатами атестації слухачів освітнього заходу на визначення рівня знань та практичних навичок. **Присвоєння звання лікаря-спеціаліста** відповідної лікарської спеціальності проводиться слухачу циклу спеціалізації, який вперше отримує цю спеціальність. **Підтвердження звання лікаря-спеціаліста** проводиться для лікарів, які вже мають цю лікарську спеціальність, але не працювали за нею більше 3-х років поспіль або з перервами. Цикли вторинної лікарської спеціалізації проводяться для відновлення права на професійну діяльність працівників сфери охорони здоров'я, які **своєчасно не пройшли атестацію або яким відмовлено в атестації** на присвоєння чи підтвердження професійної кваліфікації / рівня професійної кваліфікації за відповідною спеціальністю.

Лікарі, які своєчасно не пройшли атестацію на кваліфікаційну категорію, або яким відмовлено в атестації на присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії, не можуть займатися лікарською діяльністю за цією спеціальністю без попереднього проходження **стажування**. Процедури направлення, зарахування, навчання та атестації лікарів, які проходять стажування, регламентовано Порядком проведення атестації лікарів, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 18.08.2021 р. № 1752 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 13.10.2021 р. за № 1338/36960.

Зарахування на цикли вторинної лікарської спеціалізації та стажування проводиться наказом по університету на підставі заяви особи, яка бажає навчатися на циклі спеціалізації / стажуванні. До зарахування особи, які бажають зарахуватися на цикл, мають надати повний перелік документів, укласти договір про надання платної освітньої послуги, заповнити **електронну особову картку слухача** (створюється фахівцями Центру на платформі Google), яка містить наступні дані:

- ✓ назва циклу;
- ✓ прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), дату народження слухача;
- ✓ найменування закладу вищої освіти, рік його закінчення, спеціальність;

- ✓ відомості про диплом, дата та номер диплому, дата видачі;
- ✓ посада та місце працевлаштування, населений пункт, область;
- ✓ науковий ступінь, вчене звання (за наявності).

Тривалість циклів вторинної лікарської спеціалізації регламентується [Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними \(провізорськими\) спеціальностями](#), затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.07.2023 р. № 1347. Для вступників на цикли вторинної лікарської спеціалізації, яким заплановано присвоєння звання лікаря-спеціаліста, для деяких циклів спеціалізації діють обмеження у розрізі наявної на час зарахування лікарської спеціальності, а для кожного циклу вторинної лікарської спеціалізації вище згаданим наказом регламентований можливий **контингент вступників**. **Тривалість стажування** встановлюється рішенням комісії з тестування, яке проводиться не пізніше ніж за 14 днів до початку стажування, при закладі вищої освіти та становить від 1 до 6 місяців.

Навчання на циклах вторинної лікарської спеціалізації / стажування проводиться **в очній, дистанційній та/або змішаній формі** за умови забезпечення опанування слухачами повного переліку теоретичних знань та практичних навичок, передбачених сертифікатною освітньою програмою, та передбачає теоретичну підготовку та відпрацювання практичних навичок.

Атестацію на визначення рівня знань та практичних навичок проводить **атестаційна комісія** у складі з трьох досвідчених науково-педагогічних працівників відповідної Каразінської школи післядипломної медичної освіти. **Склад комісії** затверджується на початку циклу наказом по університету. За результатами атестації лікар отримує **сертифікат**, форма якого затверджена додатком 2 до [Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650.

За проходження циклів спеціалізації / стажування слухачам **нараховується 30 балів БПР за 1 місяць** навчання, але не більше мінімальної кількості балів, яка має бути підтверджена за річний період.

Не менше ніж за 5 днів до засідання атестаційної комісії слухач циклу вторинної лікарської спеціалізації / стажування подає комісії **наступні документи**:

- ✓ заява;
- ✓ атестаційний листок за формою, встановленою додатком 3 до [Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650;
- ✓ копії диплому, сертифікату (-ів) лікаря-спеціаліста, свідоцтва (-в) про присвоєння кваліфікаційної категорії.

Рішенням атестаційної комісії у разі достатнього рівню володіння теоретичними знаннями та практичними навичками за спеціальністю циклу / стажування лікарю **присвоюється або підтверджується** звання лікаря-спеціаліста. У разі недостатнього рівню підготовки, наявності такого рівню володіння сучасними методами профілактики, діагностики, лікування і реабілітації, що може призвести до погіршення стану пацієнта або його смерті, рішенням комісії лікарю **відмовляють у присвоєнні / підтвердженні** звання лікаря-спеціаліста (в такому разі у відповідь на запит лікар отримує довідку про те, що прослухав цикл спеціалізації / стажування, але не був атестований). **Протокол атестації** затверджується наказом по університету в 10-денний термін.

Цикли спеціалізації для професіоналів у галузі охорони здоров'я та для професіоналів з вищою немедичною освітою, які працюють в системі охорони здоров'я, проводяться з метою присвоєння або підтвердження звання спеціаліста. Процедура провадження циклів регламентується [Порядком проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650, а перелік спеціальностей професіоналів з вищою немедичною освітою, які працюють в сфері охорони здоров'я, тривалість циклів спеціалізації та вимоги до контингенту слухачів встановлюються [Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я та професіоналів з вищою немедичною освітою](#), затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2024 р. № 112.

Зарахування на цикли спеціалізації / стажування проводиться наказом по університету. До зарахування **особи, які бажають зарахуватися на цикл / стажування, мають надати** повний перелік документів, укласти договір про надання платної освітньої послуги, заповнити **електронну особову картку слухача** (створюється фахівцями Центру на платформі Google), яка містить наступні дані:

- ✓ назва циклу;
- ✓ прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), дату народження слухача;
- ✓ найменування закладу вищої освіти, рік його закінчення, спеціальність;
- ✓ відомості про диплом, дата та номер диплому, дата видачі;
- ✓ посада та місце працевлаштування, населений пункт, область;
- ✓ науковий ступінь, вчене звання (за наявності).

Навчання на циклах спеціалізації / стажуванні проводиться **в очній, дистанційній та/або змішаній формі** за умови забезпечення опанування слухачами повного переліку теоретичних знань та практичних навичок, передбачених програмою циклу / стажування, та передбачає теоретичну підготовку та відпрацювання практичних навичок.

Атестацію на визначення рівня знань та практичних навичок проводить **атестаційна комісія** у складі з трьох досвідчених науково-педагогічних працівників відповідної Каразінської школи післядипломної медичної освіти. **Склад комісії** затверджується на початку циклу / стажування наказом по університету. За результатами атестації слухач отримує **сертифікат**, форма якого затверджена додатком 2 до [Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650.

За проходження циклів спеціалізації / стажування слухачам **нараховується 30 балів БПР за 1 місяць** навчання, але не більше мінімальної кількості балів, яка має бути підтверджена за річний період.

Не менше ніж за 5 днів до засідання атестаційної комісії слухач циклу спеціалізації / стажування подає комісії **наступні документи**:

- ✓ заява;
- ✓ атестаційний листок за формою, встановленою додатком 3 до [Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650;
- ✓ копія диплому.

Рішенням атестаційної комісії у разі достатнього рівню володіння теоретичними знаннями та практичними навичками за спеціальністю циклу / стажування слухачу **присвоюється або підтверджується** звання спеціаліста. У разі недостатнього рівню

підготовки, рішенням комісії лікарю **відмовляють у присвоєнні / підтвердженні** звання спеціаліста (в такому разі у відповідь на запит слухач отримує довідку про те, що прослухав цикл спеціалізації / стажування, але не був атестований). **Протокол атестації** затверджується наказом по університету в 10-денний термін.

Програми циклів спеціалізації / стажування повинні відповідати принципам доказової медицини, галузевим стандартам у сфері охорони здоров'я та вимогам до кваліфікаційних характеристик працівників охорони здоров'я. Програма включає:

- ✓ опис цільової аудиторії;
- ✓ мету заходу;
- ✓ перелік компетентностей, що набуваються або вдосконалюються;
- ✓ опис структури заходу та загальний обсяг навчального навантаження;
- ✓ форми і методи організації та проведення заходу;
- ✓ матеріально-технічне забезпечення заходу;
- ✓ форми підсумкового контролю.

Програми розробляються кафедрами ІІ медичного факультету та/або Каразінськими школами післядипломної освіти та затверджуються на період дії програми у встановленому порядку.

Обсяг навчальної роботи для циклів спеціалізації встановлюється із розрахунку 6 академічних годин на день аудиторної роботи (66,7%) та 3 академічних години на день самостійної роботи (33,3%), що при 5-денному навчальному тижні складає (5 днів на тиждень по 6 годин – 30 годин; 4 тижні в місяці по 30 годин – 120 годин на місяць):

Тривалість заходу	Академічні години			Кількість кредитів ECTS
	Аудиторні	Самостійна робота	Загалом	
1 місяць	120	60	180	6,0
2 місяці	240	120	360	12,0
3 місяці	360	180	540	18,0
4 місяці	480	240	720	24,0
5 місяців	600	300	900	30,0
6 місяців	720	360	1080	36,0
9 місяців	1080	540	1620	54,0

Навчальна робота під час циклів спеціалізації / стажування реалізується Каразінськими школами післядипломної медичної освіти у вигляді наступних **форм навчальної діяльності**:

- ✓ **лекційні заняття** є основною формою проведення навчальних занять, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу;
- ✓ **практичні заняття** є формою навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд здобувачами освіти окремих теоретичних положень та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань з використанням симуляційних технологій навчання, технологій «віртуальний пацієнт» та роботи в умовах, максимально наближених до реальної клінічної практики, включаючи проведення вхідного контролю знань, вмінь та навичок, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю здобувачів освіти, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання;
- ✓ **семінарські заняття** є формою навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих здобувачі освіти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів), а викладач оцінює підготовлені виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо;
- ✓ **тренінг** – активна, групова форма навчання, спрямована на розвиток певних навичок, знань, умінь та компетенцій, який відрізняється від традиційних методів навчання, таких як лекції,

орієнтацією на практичну діяльність, взаємодію учасників та рефлексію. В ході тренінгу слухачі в невеликих групах активно долучаються до процесу навчання, основна увага приділяється обміну досвідом, взаємонавчанню, розвитку конкретних навичок з використанням інтерактивних методів навчання (рольові ігри, дискусії, дебати, мозкові штурми, робота в групах тощо) на тлі зворотного зв'язку від викладача заходу;

- ✓ **дискусії** – це діалоговий процес обміну думками, аргументами та позиціями з певної проблеми, що сприяє активізації пізнавальної діяльності, розвитку критичного мислення, навичок аргументації та співпраці між учасниками. Цей метод допомагає поглибити знання, виявити різні точки зору, навчитися слухати співрозмовника та відстоювати власну думку в атмосфері довіри та взаємоповаги;
- ✓ **дебати** – це інтерактивна технологія, в якій команди слухачів аргументовано доводять свою позицію (тезу) та опонують аргументам суперників, а не безпосередньо один одному; це комплексна діяльність, яка сприяє розвитку критичного мислення, логічного мислення, навичок аргументації та ораторського мистецтва, а також формує громадянські якості, відповідальність та вміння працювати в команді;
- ✓ **симуляція** – метод навчання, що передбачає створення штучного середовища, яке імітує реальні умови з метою набуття слухачами практичних навичок та знань шляхом взаємодії з цим середовищем. Симуляції можуть бути різних видів, включаючи комп'ютерні симуляції (віртуальний пацієнт, симулятор клініки та інше програмне забезпечення), ситуативне навчання (розробка сценаріїв та ситуацій, які вимагають прийняття слухачами рішень та дій, що імітують реальні умови) та навчання на основі сценаріїв (взаємодія з стандартизованими пацієнтами, симуляторами або обладнанням з метою виконання завдань, які імітують реальну професійну діяльність);
- ✓ **самостійна робота** є одним з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, при цьому навчальний час, відведений для самостійної роботи, становить не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу (вагомим компонентом підготовки лікаря-інтерна є самостійна позааудиторна робота, яка включає в тому числі роботу з періодичною науковою літературою, світовими базами медичних знань (сайти WHO, PubMed, ResearchGate та ін.), актуальними редакціями міжнародних та національних протоколів та стандартів надання медико-профілактичної допомоги тощо).

Методами організації та проведення циклів спеціалізації / стажування є:

- ✓ **метод прямих інструкцій** (direct instruction, **пояснювально-ілюстративний метод**) – структурований педагогічний підхід, в якому викладач чітко і ясно викладає матеріал, надаючи чіткі вказівки та отримує зворотній зв'язок. Цей метод передбачає систематичний підхід до навчання, де викладач керує процесом, а слухачі активно засвоюють теоретичні знання та опановують практичні навички через повторення та практику;
- ✓ **метод спроб і помилок** – форма навчання, заснована на багаторазовому повторенні дій з метою знаходження правильного рішення, при цьому слухач під наглядом і контролем викладача повторює спроби, помиляється та на основі аналізу помилок коригує свої дії, поки не досягне бажаного результату;
- ✓ **метод навчання через спостереження (навчання шляхом імітації)** – процес засвоєння теоретичного матеріалу та оволодіння практичними навичками слухачами за допомогою спостереження за викладачем та / або іншими слухачами, забезпечуючи при цьому додатковий розвиток когнітивних та соціальних якостей слухачів, та подальшим відтворенням слухачами продемонстрованих знань чи навичок;
- ✓ **ситуаційний аналіз (кейс-метод)** – інтерактивна техніка навчання, яка базується на аналізі конкретних, часто реальних, ситуацій для розвитку у слухачів навичок вирішення проблем, аналітичного мислення та прийняття рішень. Слухачі активно включаються у процес дослідження кейсу, аналізують ситуацію, виявляють проблеми, пропонують та оцінюють різні рішення;

- ✓ **лабораторний метод** – практичний метод навчання, який передбачає виконання слухачами певних завдань, дослідів або експериментів у спеціально обладнаній лабораторії з метою глибинного засвоєння теоретичного матеріалу та формування практичних навичок;
- ✓ **аналітичний метод** – процес розкладання цілого (складного) на частини (прості) для більш глибокого вивчення та розуміння кожної складової теми заходу. Метод передбачає аналіз окремих елементів, їх властивостей та взаємозв'язків із подальшим синтезом отриманих знань для цілісного сприйняття явища або поняття. Детальний аналіз частин теми заходу дозволяє слухачам виявляти взаємозалежності між простими фрагментами та формувати розуміння їх ролі у цілому;
- ✓ **синтетичний метод** – процес об'єднання невеликих фрагментів теми заходу або етапі виконання практичної навички в єдине ціле з метою формування узагальненого розуміння об'єкту вивчення та оволодіння практичною навичкою; метод часто використовується разом з аналітичним;
- ✓ **тренувальний метод** – система застосування практичних навичок шляхом цілеспрямованого, багаторазового повторення певних дій з метою досягнення автоматизації рухів або інших навчальних цілей. Тренувальні методи можуть включати вправи, імітацію, кругове тренування та інші форми, що спрямовані формування навички, удосконалення техніки та швидкості виконання тощо;
- ✓ **проблемний метод** – метод навчання, який передбачає створення умов для активної самостійної або частково самостійної пізнавальної діяльності слухачів шляхом розв'язання проблемних ситуацій. Замість прямої передачі знань, викладач створює проблемні ситуації, а слухачі самостійно або за допомогою викладача шукають шляхи їх вирішення, що сприяє глибшому розумінню матеріалу та розвитку фахового мислення;
- ✓ **евристичний метод** використовується з метою поступового наближення слухачів до самостійного вирішення пізнавальних проблем, при цьому викладач розчленовує проблемне завдання на підпроблеми, а слухачі здійснюють окремі кроки пошуку їх вирішення;
- ✓ **інші методи організації та проведення заходу.**

В програмі циклу спеціалізації / стажування обов'язково планується **поточне та підсумкове оцінювання** рівню підготовки слухачів. **Поточне оцінювання** проводиться викладачами на практичних та семінарських заняттях за результатами вивчення кожної теми. Результати оцінювання вносять в журнал реєстрації результатів навчання (журнал ведеться викладачами освітнього заходу). **Підсумкове оцінювання** проводиться для слухачів, які повністю виконали навчальний план підготовки та програму циклу / стажування у вигляді **атестації на визначення рівня знань та вмінь** з присвоєнням звання лікаря-спеціаліста / спеціаліста. Атестація на визначення рівня знань та вмінь слухачів циклів спеціалізації / стажування проводиться у вигляді **іспиту з оволодіння практичними навичками** (виконання щонайменше трьох пакетів практичних завдань та ситуаційних задач із залученням симуляційного обладнання, стандартизованих пацієнтів тощо) та **співбесіди із спеціальності** (білети з трьома теоретичними питаннями відповідно до програми підготовки). Результати атестації оформлюються у вигляді **відомостей**, на підставі яких фахівець Центру формує **протоколи засідання атестаційної комісії**.

В програмах циклів спеціалізації / стажування обов'язково визначається **цільова аудиторія**, яка визначається контингентом слухачів з [наказу Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними \(провізорськими\) спеціальностями»](#) від 25.07.2023 р. № 1347 для лікарів та [Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я та професіоналів з вищою немедичною освітою](#), затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2024 р. № 112 для професіоналів у галузі охорони здоров'я / професіоналів з вищою немедичною освітою, які працюють в сфері охорони здоров'я.

Порядок реєстрації слухачів на цикли спеціалізації / стажування описаний у відповідних документах, оприлюднених на сайті ІІ медичного факультету.

АНОТАЦІЯ

Програма стажування за спеціальністю «Ендокринологія» для лікарів-ендокринологів, які своєчасно не пройшли атестацію на кваліфікаційну категорію, або яким відмовлено в атестації на присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії, забезпечує всебічну підготовку лікаря-спеціаліста з урахуванням вимог до кваліфікаційних характеристик професії, включає актуальні дані про можливості до самостійного ведення пацієнтів з ендокринною патологією в умовах сучасної системи охорони здоров'я України.

Програма охоплює найактуальніші аспекти сучасної ендокринології: ранню діагностику та диференціальну діагностику захворювань щитоподібної залози, цукрового діабету 1 і 2 типу, ожиріння, метаболічного синдрому, захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи, надниркових залоз, паращитоподібних залоз, репродуктивної ендокринології, рідкісних ендокринних синдромів. Особлива увага приділяється особливостям ведення коморбідних пацієнтів, які становлять більшість у практиці лікарів первинної ланки.

Теоретичний компонент програми ґрунтується на принципах доказової медицини та базується на актуальних клінічних рекомендаціях міжнародних професійних спільнот (ADA, EASD, ATA, Endocrine Society, AACE) та національних протоколах МОЗ України. Слухачі отримують системні знання про сучасні алгоритми діагностики, лікування та моніторингу ендокринних захворювань, включаючи новітні лікарські засоби, технології безперервного моніторингу глюкози, інсулінові помпи та персоналізовану медицину.

Практична частина забезпечує формування стійких клінічних навичок: проведення та інтерпретацію результатів різних методів діагностики, виконання функціональних проб, аналіз результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, складання індивідуальних планів лікування та динамічного спостереження. Навчання відбувається у тому числі, на сучасному обладнанні симуляційного центру Каразінського університету з використанням високотехнологічних тренажерів і наборів реальних клінічних кейсів.

Набуття передбачених програмою знань, умінь та навичок дає можливість слухачам суттєво підвищити якість надання ендокринологічної допомоги на первинному рівні, забезпечити своєчасну діагностику, ефективну профілактику ускладнень та раціональне лікування пацієнтів з ендокринною патологією, а також оптимізувати маршрутизацію пацієнтів до вузьких спеціалістів.

ОПИС ПРОГРАМИ

Загальна інформація	
Офіційна назва програми	Програма стажування за спеціальністю «Ендокринологія» для лікарів-ендокринологів, які своєчасно не пройшли атестацію на кваліфікаційну категорію, або яким відмовлено в атестації на присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії
Структурний підрозділ	ІІ медичний факультет, Центр післядипломної медичної освіти, кафедра внутрішньої медицини, ультразвукової та променевої діагностики
Обсяг програми	1-місячний захід: аудиторна робота – 120 академічних годин; самостійна робота – 60 академічних годин; загалом – 180 академічних годин, 6,0 кредитів ECTS
Мова викладання	Українська

Передумови навчання	Надання особою регламентованого переліку документів для реєстрації на освітній захід, укладання договору про надання освітньої послуги, відповідність рівню освіти та спеціальності цільовій аудиторії заходу, наявність первинної або вторинної лікарської спеціалізації відповідно до вимог до контингенту слухачів, встановленим Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями, затвердженими наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.07.2023 р. № 1347 чи Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я та професіоналів з вищою немедичною освітою, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2024 р. № 112	
Мінімальна та максимальна кількість слухачів в групі	8-15 слухачів	
Форми навчання	Інституційна очна (денна або вечірня) форма навчання з обов'язковою особистою присутністю слухачів на місці проведення заходу; дистанційна з участю слухачів в режимі реального часу; змішана форма навчання (очна та дистанційна)	
Оцінка результатів навчання	Поточний контроль результатів навчання; атестація на визначення рівню знань та вмінь за результатами співбесіди за спеціальністю та іспиту з оволодіння практичними навичками з присвоєнням / підтвердженням звання лікаря-спеціаліста або спеціаліста	
Інтернет-адреса місця постійного розміщення сертифікатної освітньої програми	Офіційний веб-сайт ІІ медичного факультету	
Мета програми		
Підвищення рівню фахової компетентності, теоретичної підготовки та оволодіння практичними навичками слухачами освітнього заходу з метою набуття ними кваліфікації спеціаліста за спеціальністю освітнього заходу з виконанням вимог до кваліфікаційних характеристик відповідної професії відповідно до Довідника кваліфікаційних характеристик професій. Випуск 78. Охорона здоров'я, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.03.2022 р. № 117 та відповідно до вимог професійних стандартів (у разі наявності)		
Загальні компетентності (ЗК), що вдосконалюються та/або набуваються:		
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	
ЗК2	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	
ЗК3	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	
ЗК4	Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності	
ЗК5	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації	
ЗК6	Здатність приймати обґрунтовані рішення	
ЗК7	Здатність працювати в команді	
ЗК8	Здатність до міжособистісної взаємодії	

ЗК9	Здатність спілкуватись іноземною мовою
ЗК10	Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології
ЗК11	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел
ЗК12	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків
ЗК13	Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем
ЗК14	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
ЗК15	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
Фахові компетентності (ФК), що вдосконалюються та/або набуваються:	
ФК1	Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані
ФК2	Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів
ФК3	Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання
ФК4	Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань
ФК5	Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань
ФК6	Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань
ФК7	Здатність до діагностування невідкладних станів
ФК8	Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги
ФК9	Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів
ФК10	Здатність до виконання медичних маніпуляцій
ФК11	Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності
ФК12	Здатність до визначення тактики ведення фізіологічної вагітності, фізіологічних пологів та післяпологового періоду. Навички консультування з питань планування сім'ї та підбору метода контрацепції
ФК13	Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів
ФК14	Здатність до планування і проведення профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб
ФК15	Здатність до проведення експертизи працездатності

ФК16	Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм
ФК17	Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції
ФК18	Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, забезпечення якості медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів
ФК19	Здатність до організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню та проведення маркетингу медичних послуг
ФК20	Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення; обробки соціальної, економічної та медичної інформації
ФК21	Зрозуміло і неоднозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються
ФК22	Здатність управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів
ФК23	Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері охорони здоров'я
ФК24	Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами
ФК25	Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів
ФК26	Здатність здійснювати наукову та/або науково-педагогічну діяльність у сфері охорони здоров'я
Результати навчання (РН):	
РН1	Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності
РН2	Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я
РН3	Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем
РН4	Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми; за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання
РН5	Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та

	інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу, враховуючи вік пацієнта
PH6	Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря-керівника в умовах закладу охорони здоров'я
PH7	Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань
PH8	Визначити головний клінічний синдром або чим обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу
PH9	Визначати характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями, враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вміти обґрунтувати персоніфіковані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи
PH10	Визначати необхідний режим праці, відпочинку та харчування на підставі заключного клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами
PH11	Визначати підхід, план та тактику ведення фізіологічної вагітності, фізіологічних пологів та післяпологового періоду шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами
PH12	Проводити оцінку загального стану новонародженої дитини шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм
PH13	Проводити оцінку та моніторинг розвитку дитини, надавати рекомендації з вигодовування та особливостей харчування залежно від віку, організовувати проведення профілактичних щеплень за календарем
PH14	Визначати тактику та надавати екстрену медичної допомоги при невідкладних станах в умовах обмеженого часу згідно з існуючими клінічними протоколами та стандартами лікування
PH15	Організовувати надання медичної допомоги та лікувально-евакуаційних заходів населенню та військовослужбовцям в

	умовах надзвичайних ситуації та бойових дій, в т.ч. у польових умовах
PH16	Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організовувати взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах; застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення, в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі
PH17	Виконувати медичні маніпуляції в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм
PH18	Визначати стан функціонування та обмежень життєдіяльності особи та тривалість непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини, тощо. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів
PH19	Планувати та втілювати систему протиепідемічних та профілактичних заходів, щодо виникнення та розповсюдження захворювань серед населення
PH20	Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної профілактики інфекційних захворювань
PH21	Відшукувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію
PH22	Застосовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, статистичні методи аналізу даних для розв'язання складних задач охорони здоров'я
PH23	Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я людини для оцінки стану захворюваності населення
PH24	Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності
PH25	Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефаківців
PH26	Управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів, організовувати роботу та професійний розвиток персоналу з урахуванням набутих навиків ефективної роботи в команді, позицій лідерства, належної якості, доступності і справедливості, забезпечення надання інтегрованої медичної допомоги
PH27	Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проектів

PH28	Приймати ефективні рішення з проблем охорони здоров'я, оцінювати потрібні ресурси, враховувати соціальні, економічні та етичні наслідки
PH29	Планувати, організовувати та проводити заходи зі специфічної профілактики інфекційних захворювань, в тому числі згідно з Національним календарем профілактичних щеплень, як обов'язкових так і рекомендованих. Управляти залишками вакцин, організовувати додаткові вакцинальні кампанії, у т.ч. заходи з імунопрофілактики
Особливості програми	
Цільова аудиторія слухачів	Для лікарів-ендокринологів, які своєчасно не пройшли атестацію на кваліфікаційну категорію, або яким відмовлено в атестації на присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії
Документ про успішне виконання програми	Сертифікат лікаря-спеціаліста

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Компоненти програми	Загальна кількість годин	Аудиторна робота		Самостійна робота
		Лекційні заняття	Практичні заняття	
Тема 1. Вступне слово. Брифінг. Особливості спеціальності	1	0	0	1
Тема 2. Чинне законодавство України про охорону здоров'я та нормативно-правові акти, що визначають діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я	2	0	1	1
Змістовий розділ 1. Загальна ендокринологія				
Тема 3. Анатомо-фізіологічні основи ендокринної системи	2	0	1	1
Тема 4. Гормони: класифікація, механізми дії	2	0	1	1
Тема 5. Методи лабораторної діагностики в ендокринології	2	0	1	1
Тема 6. Інструментальні методи діагностики в ендокринології (УЗД, КТ, МРТ, сцинтиграфія)	3	1	1	1
Тема 7. Генетичні аспекти ендокринних захворювань	2	0	1	1
Тема 8. Ендокринна регуляція гомеостазу	2	0	1	1
Змістовий розділ 2. Захворювання щитоподібної залози				
Тема 9. Анатомія та фізіологія ЩЗ	3	1	1	1
Тема 10. Гіпотиреоз: етіологія, діагностика, лікування	2	0	1	1
Тема 11. Гіпертиреоз та тиреотоксикоз	3	1	1	1
Тема 12. Аутоімунні захворювання ЩЗ	2	0	1	1
Тема 13. Вузловий зоб та дифузні зміни	3	1	1	1
Тема 14. Рак щитоподібної залози	3	0	2	1
Тема 15. Йододефіцитні стани	2	0	1	1
Тема 16. Тиреоїдити	3	1	1	1
Тема 17. УЗД щитоподібної залози: інтерпретація	3	0	2	1
Тема 18. Порушення ЩЗ у вагітних	3	0	2	1

Змістовий розділ 3. Цукровий діабет				
Тема 19. Епідеміологія та класифікація ЦД	3	0	2	1
Тема 20. ЦД 1 типу	2	0	1	1
Тема 21. ЦД 2 типу	3	0	2	1
Тема 22. Предіабет та метаболічний синдром	2	0	1	1
Тема 23. Інсулінотерапія	3	0	2	1
Тема 24. Пероральні цукрознижувальні препарати	3	0	2	1
Тема 25. Гострі ускладнення ЦД	3	0	2	1
Тема 26. Хронічні ускладнення ЦД	4	1	2	1
Тема 27. Діабетична нефропатія	2	0	1	1
Тема 28. Діабетична нейропатія	4	1	2	1
Тема 29. Діабетична ретинопатія	3	0	2	1
Тема 30. Самоконтроль і навчання пацієнтів	4	1	2	1
Змістовий розділ 4. Захворювання наднирників				
Тема 31. Анатомія та фізіологія наднирників	3	0	2	1
Тема 32. Гіперкортицизм	2	0	1	1
Тема 33. Наднирникова недостатність	3	1	1	1
Тема 34. Феохромоцитома	3	0	2	1
Тема 35. Первинний гіперальдостеронізм	3	0	2	1
Тема 36. Інциденталоми наднирників	4	1	2	1
Тема 37. Адреногенітальний синдром	4	1	2	1
Змістовий розділ 5. Гіпоталамо-гіпофізарна система				
Тема 38. Анатомія та фізіологія гіпофіза	3	0	2	1
Тема 39. Гіпопітуїтаризм	4	1	2	1
Тема 40. Акромегалія	4	1	2	1
Тема 41. Пролактинома	4	0	2	2
Тема 42. Нецукровий діабет	4	1	2	1
Тема 43. Синдром неадекватної секреції АДГ	3	0	2	1
Змістовий розділ 6. порушення обміну речовин				
Тема 44. Ожиріння: патогенез, лікування	5	1	2	2
Тема 45. Дисліпідемії	3	0	2	1
Тема 46. Метаболічний синдром	3	0	2	1
Тема 47. Порушення кальцієво-фосфорного обміну	3	0	2	1
Тема 48. Остеопороз	3	0	2	1
Тема 49. Гіпер- та гіпопаратиреоз	3	0	2	1
Змістовий розділ 7. Репродуктивна ендокринологія				
Тема 50. Гормональна регуляція репродуктивної системи	4	1	2	1
Тема 51. Синдром полікістозних яєчників	4	1	2	1
Тема 52. Гіпогонадізм	3	0	2	1
Тема 53. Ендокринні порушення у чоловіків	4	1	2	1
Тема 54. Ендокринні аспекти вагітності	3	0	2	1
Змістовий розділ 8. Сучасні та міждисциплінарні аспекти				
Тема 55. Ендокринні аспекти серцево-судинних захворювань	4	1	2	1
Тема 56. Ендокринологія та онкологія	3	0	2	1
Тема 57. Цифрова медицина в ендокринології	4	1	2	1
Тема 58. Доказова медицина в ендокринології	3	0	2	1
Тема 59. Іспит з оволодіння практичними навичками	2	0	2	0
Тема 60. Співбесіда зі спеціальності	2	0	2	0
Тема 61. Оголошення рішення атестаційної комісії. Дебрифінг. Завершення циклу вторинної лікарської спеціалізації / стажування / циклу спеціалізації	1	0	1	0

ВСЬОГО	180	20	100	60
Аудиторне навантаження – 120 академічних годин; самостійна робота слухачів – 60 академічних годин; загальний обсяг сертифікатної програми – 180 академічних годин (6,0 кредитів ECTS)				

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Тема 1. Вступне слово. Брифінг. Особливості спеціальності. Актуальність тематики освітнього заходу. Кваліфікаційна характеристика професії. Ознайомлення слухачів з програмою, метою, змістом сертифікатної освітньої програми. Брифінг.

Тема 2. Чинне законодавство України про охорону здоров'я та нормативно-правові акти, що визначають діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я. Чинні нормативно-правові акти, що визначають діяльність лікаря за спеціальністю освітнього заходу. Актуальні редакції постанов Кабінету міністрів України та Міністерства охорони здоров'я України. Основи законодавства про Національну службу здоров'я України. Нормативно-правове регулювання професійної взаємодії кластерів системи охорони здоров'я України. Структура ендокринологічної служби на рівні первинної, вторинної та третинної медичної допомоги. Організація роботи ендокринологічного кабінету та стаціонару. Принципи маршрутизації пацієнтів та міждисциплінарної взаємодії.

Змістовний розділ 1. Загальна ендокринологія

Тема 3. Анатомо-фізіологічні основи ендокринної системи. Анатомічна будова ендокринних залоз та їх топографія. Фізіологічні особливості секреції гормонів. Взаємозв'язок між ендокринною, нервовою та імунною системами. Механізми нейроендокринної регуляції. Роль гормонів у підтриманні гомеостазу. Вікові особливості функціонування ендокринної системи.

Тема 4. Гормони: класифікація, механізми дії. Класифікація гормонів за хімічною структурою та функціями. Мембранні та внутрішньоклітинні рецептори. Основні сигнальні шляхи (cAMP, IP3, тирозинкіназні механізми). Особливості транспорту гормонів у крові. Біологічні ефекти гормонів на органи-мішені. Порушення рецепторної чутливості.

Тема 5. Методи лабораторної діагностики в ендокринології. Принципи визначення гормонів у біологічних середовищах. Імуноферментні та імунохемілюмінесцентні методи. Динамічні функціональні проби (стимуляційні та супресивні). Інтерпретація результатів з урахуванням референсних значень. Вплив супутніх станів і медикаментів на результати. Основні помилки лабораторної діагностики.

Тема 6. Інструментальні методи діагностики в ендокринології. Можливості ультразвукової діагностики ендокринних органів. Застосування комп'ютерної та магнітно-резонансної томографії. Радіонуклідні методи (сцинтиграфія). Показання до проведення інструментальних досліджень. Інтерпретація результатів у клінічному контексті. Обмеження методів та діагностичні помилки.

Тема 7. Генетичні аспекти ендокринних захворювань. Основи медичної генетики в ендокринології. Моногенні та полігенні ендокринні захворювання. Генетичні синдроми (MEN-синдроми, синдроми інсулінорезистентності). Методи молекулярно-генетичної діагностики. Показання до генетичного тестування. Принципи генетичного консультування.

Тема 8. Ендокринна регуляція гомеостазу. Роль гормонів у підтриманні внутрішнього середовища організму. Механізми негативного та позитивного зворотного зв'язку. Регуляція водно-електролітного балансу, обміну глюкози та ліпідів. Взаємодія між різними гормональними системами. Порушення гомеостазу при ендокринних захворюваннях.

Змістовний розділ 2. Захворювання щитоподібної залози

Тема 9. Анатомія та фізіологія щитоподібної залози. Анатомічна будова щитоподібної залози, кровопостачання та іннервація. Синтез тиреоїдних гормонів і роль йоду. Регуляція функції через гіпоталамо-гіпофізарну систему. Біологічна дія тироксину та трийодтироніну. Вплив тиреоїдних гормонів на обмін речовин.

Тема 10. Гіпотиреоз: етіологія, діагностика, лікування. Класифікація гіпотиреозу (первинний, вторинний, субклінічний). Основні причини розвитку. Клінічні прояви та синдроми. Лабораторна діагностика (ТТГ, вільний Т4). Принципи замісної терапії левотироксином. Моніторинг лікування.

Тема 11. Гіпертиреоз та тиреотоксикоз. Патогенез тиреотоксикозу. Клінічні прояви з боку серцево-судинної, нервової систем. Лабораторна та інструментальна діагностика. Медикаментозне, радіоїодне та хірургічне лікування. Ускладнення (тиреотоксичний криз).

Тема 12. Аутоімунні захворювання щитоподібної залози. Імунологічні механізми ураження щитоподібної залози. Хвороба Грейвса та аутоімунний тиреоїдит. Діагностичні маркери (антитіла). Клінічні варіанти перебігу. Принципи лікування та спостереження.

Тема 13. Вузловий зоб та дифузні зміни щитоподібної залози. Класифікація вузлових утворень. Оцінка ризику злоякісності. Роль ультразвукової діагностики та тонкогोलкової біопсії. Показання до оперативного лікування. Динамічне спостереження.

Тема 14. Рак щитоподібної залози. Основні гістологічні типи раку. Фактори ризику розвитку. Клінічні прояви. Методи діагностики. Принципи лікування (хірургічне, радіоїодтерапія). Диспансерний нагляд.

Тема 15. Йододефіцитні стани. Поширеність йододефіциту. Вплив на організм. Клінічні прояви. Методи профілактики. Масова та індивідуальна профілактика.

Тема 16. Тиреоїдити. Класифікація тиреоїдитів (гострий, підгострий, хронічний). Етіологія та патогенез. Клінічні прояви. Диференційна діагностика. Принципи лікування.

Тема 17. Ультразвукова діагностика щитоподібної залози. Інтерпретація. Основні ультразвукові критерії оцінки щитоподібної залози. Ехоструктура та васкуляризація. Характеристика вузлів за системою TI-RADS. Ознаки злоякісності. Роль УЗД у динамічному спостереженні.

Тема 18. Порушення функції щитоподібної залози у вагітних. Фізіологічні зміни під час вагітності. Вплив тиреоїдної патології на перебіг вагітності. Скринінг та діагностика. Принципи лікування. Вплив на розвиток плода.

Змістовний розділ 3. Цукровий діабет

Тема 19. Епідеміологія та класифікація цукрового діабету. Поширеність цукрового діабету у світі та Україні. Сучасна класифікація. Критерії діагностики. Фактори ризику. Роль скринінгу.

Тема 20. Цукровий діабет 1 типу. Аутоімунні механізми руйнування β -клітин. Клінічні прояви. Діагностика. Принципи інсулінотерапії. Ускладнення.

Тема 21. Цукровий діабет 2 типу. Інсулінорезистентність і порушення секреції інсуліну. Клініка. Діагностика. Сучасні підходи до лікування. Профілактика.

Тема 22. Предіабет та метаболічний синдром. Критерії діагностики предіабету (порушена глікемія натще, порушена толерантність до глюкози). Патогенез інсулінорезистентності. Компоненти метаболічного синдрому. Серцево-судинні ризики. Стратегії профілактики цукрового діабету. Модифікація способу життя та медикаментозна профілактика.

Тема 23. Інсулінотерапія. Класифікація інсулінів за тривалістю дії. Базально-болюсні режими терапії. Інтенсифікована інсулінотерапія. Техніка введення інсуліну. Самоконтроль глікемії. Профілактика гіпоглікемій та помилок інсулінотерапії.

Тема 24. Пероральні цукрознижувальні препарати та інші антигіперглікемічні засоби. Класи сучасних препаратів (метформін, інгібітори SGLT2, агоністи GLP-1, інгібітори DPP-4). Механізми дії. Показання до застосування. Комбінована терапія. Побічні ефекти. Індивідуалізація лікування.

Тема 25. Гострі ускладнення цукрового діабету. Діабетичний кетоацидоз, гіперосмолярний стан, гіпоглікемія. Патогенез та клінічні прояви. Алгоритми невідкладної допомоги. Принципи інтенсивної терапії. Профілактика ускладнень.

Тема 26. Хронічні ускладнення цукрового діабету. Мікро- та макросудинні ураження. Патогенез діабетичних ангіопатій. Фактори ризику. Скринінг ускладнень. Профілактика прогресування. Комплексне ведення пацієнтів.

Тема 27. Діабетична нефропатія. Стадії розвитку нефропатії. Роль мікроальбумінурії у ранній діагностиці. Патогенез ураження нирок. Принципи лікування. Нефропротекція. Контроль артеріального тиску.

Тема 28. Діабетична нейропатія. Форми нейропатії (сенсорна, моторна, автономна). Патогенез ураження нервової системи. Клінічні прояви. Методи діагностики. Підходи до лікування. Профілактика ускладнень.

Тема 29. Діабетична ретинопатія. Стадії ретинопатії. Механізми ураження сітківки. Скринінг та офтальмологічний контроль. Сучасні методи лікування (лазеротерапія, ін'єкційна терапія). Профілактика сліпоти.

Тема 30. Самоконтроль та навчання пацієнтів із цукровим діабетом. Принципи самоконтролю глікемії. Використання глюкометрів та систем безперервного моніторингу. Навчання пацієнтів. Харчування при цукровому діабеті. Роль мультидисциплінарного підходу.

Змістовний розділ 4. Захворювання наднирників

Тема 31. Анатомія та фізіологія наднирників. Будова кори та мозкової речовини наднирників. Синтез глюкокортикоїдів, мінералокортикоїдів та андрогенів. Регуляція функції через гіпоталамо-гіпофізарну систему. Роль катехоламінів.

Тема 32. Гіперкортицизм (синдром та хвороба Кушинга). Етіологія та класифікація гіперкортицизму. Клінічні прояви. Лабораторна та інструментальна діагностика. Диференційна діагностика. Принципи лікування.

Тема 33. Наднирникова недостатність. Первинна та вторинна недостатність. Причини розвитку. Клінічні прояви. Діагностика. Замісна терапія. Адреналовий криз та невідкладна допомога.

Тема 34. Феохромоцитома. Патогенез та гормональна активність пухлини. Клінічні прояви. Діагностика (катехоламіни). Інструментальні методи. Принципи лікування.

Тема 35. Первинний гіперальдостеронізм. Патогенез. Причини розвитку. Клініка артеріальної гіпертензії. Діагностичні алгоритми. Лікування.

Тема 36. Інциденталомии наднирниківВипадково виявлені утворення. Алгоритм обстеження. Оцінка гормональної активності. Ризики злоякісності. Тактика ведення.

Тема 37. Адреногенітальний синдром. Генетичні механізми. Клінічні форми. Діагностика. Замісна терапія. Особливості ведення пацієнтів.

Змістовний розділ 5. Гіпоталамо-гіпофізарна система

Тема 38. Анатомія та фізіологія гіпофіза. Будова гіпофіза. Секреція тропних гормонів. Регуляція гіпоталамусом. Взаємодія з периферичними залозами.

Тема 39. Гіпопітуїтаризм. Причини та механізми розвитку. Клінічні прояви дефіциту гормонів. Діагностика. Замісна терапія.

Тема 40. Акромегалія. Патогенез. Клінічні прояви. Методи діагностики. Лікування. Ускладнення.

Тема 41. Пролактинома. Гіперпролактинемія. Причини. Клінічні прояви. Діагностика. Лікування.

Тема 42. Нецукровий діабет. Етіологія та патогенез нецукрового діабету: центральна та нефрогенна форми, порушення синтезу або дії антидіуретичного гормону. Основні причини розвитку, включаючи ураження гіпоталамо-гіпофізарної системи, генетичні фактори та медикаментозні впливи. Клінічні прояви: поліурія, полідипсія, дегідратація, зміни електролітного балансу. Диференційна діагностика з психогенною полідипсією. Лабораторні методи: визначення осмолярності плазми та сечі, функціональні проби (водна депривація, тест з десмопресином). Принципи лікування залежно від форми захворювання. Моніторинг ефективності терапії.

Тема 43. Синдром неадекватної секреції антидіуретичного гормону. Етіологія синдрому неадекватної секреції АДГ: пухлини, захворювання ЦНС, легенева патологія, медикаментозні фактори. Патогенез розвитку гіпонатріємії та порушень водного балансу. Клінічні прояви залежно від ступеня гіпонатріємії. Лабораторна діагностика: визначення рівня натрію, осмолярності плазми та сечі. Диференційна діагностика з іншими причинами

гіпонатріємії. Принципи лікування: обмеження рідини, медикаментозна терапія. Контроль та профілактика ускладнень.

Змістовний розділ 6. порушення обміну речовин

Тема 44. ожиріння: етіологія, патогенез, лікування. Етіологічні фактори ожиріння: генетичні, поведінкові, гормональні. Патогенез порушення енергетичного балансу. Класифікація ожиріння за індексом маси тіла. Метаболічні наслідки ожиріння. Підходи до лікування: модифікація способу життя, дієтотерапія, фізична активність. Медикаментозне лікування та показання до баріатричної хірургії. Довготривале ведення пацієнтів.

Тема 45. Дисліпідемії. Класифікація дисліпідемій. Порушення обміну ліпідів та їх роль у розвитку атеросклерозу. Оцінка серцево-судинного ризику. Лабораторна діагностика (ліпідограма). Немедикаментозні та медикаментозні методи лікування. Контроль ефективності терапії.

Тема 46. Метаболічний синдром. Критерії діагностики метаболічного синдрому. Патогенез інсулінорезистентності. Взаємозв'язок із серцево-судинними захворюваннями. Оцінка ризиків. Стратегії лікування та профілактики. Роль способу життя.

Тема 47. Порушення кальцієво-фосфорного обміну. Фізіологія кальцієво-фосфорного обміну. Роль паратгормону, кальцитоніну та вітаміну D. Причини порушень. Клінічні прояви гіпо- та гіперкальціємії. Методи діагностики. Принципи лікування.

Тема 48. Остеопороз. Патогенез зниження кісткової маси. Фактори ризику. Клінічні прояви. Методи діагностики (денситометрія). Принципи лікування. Профілактика переломів.

Тема 49. Гіпер- та гіпопаратиреоз. Патогенез порушень функції паращитоподібних залоз. Клінічні прояви. Лабораторна діагностика. Диференційна діагностика. Принципи лікування. Спостереження за пацієнтами.

Змістовний розділ 7. Репродуктивна ендокринологія

Тема 50. Гормональна регуляція репродуктивної системи. Фізіологія гіпоталамо-гіпофізарно-гонадної осі. Регуляція менструального циклу. Роль статевих гормонів. Взаємодія ендокринної та репродуктивної систем. Вікові особливості.

Тема 51. Синдром полікістозних яєчників. Патогенез СПКЯ. Клінічні прояви. Критерії діагностики. Методи лікування. Метаболічні порушення при СПКЯ. Довготривале ведення пацієнток.

Тема 52. Гіпогонадізм. Класифікація гіпогонадізму. Причини розвитку. Клінічні прояви. Діагностика. Замісна гормональна терапія. Моніторинг лікування.

Тема 53. Ендокринні порушення у чоловіків. Андрогенний дефіцит. Порушення сперматогенезу. Клінічні прояви. Діагностика. Лікування. Вплив на якість життя.

Тема 54. Ендокринні аспекти вагітності. Гормональні зміни під час вагітності. Гестаційний діабет. Порушення функції щитоподібної залози. Вплив на плід. Принципи ведення вагітних.

Змістовний розділ 8. Сучасні та міждисциплінарні аспекти

Тема 55. Ендокринні аспекти серцево-судинних захворювань. Вплив гормональних порушень на серцево-судинну систему. Ризики розвитку ускладнень. Роль ендокринолога в профілактиці. Комплексний підхід до лікування.

Тема 56. Ендокринологія та онкологія. Гормонально активні пухлини. Паранеопластичні синдроми. Методи діагностики. Принципи лікування. Міждисциплінарний підхід.

Тема 57. Цифрова медицина в ендокринології. Використання телемедицини. Системи моніторингу глікемії. Цифрові платформи. Персоналізована медицина. Перспективи розвитку.

Тема 58. Доказова медицина в ендокринології.

Принципи доказової медицини. Аналіз клінічних рекомендацій. Використання міжнародних протоколів. Критична оцінка наукових даних. Впровадження у практику.

Тема 59. Іспит з оволодіння практичними навичками. Визначення рівню оволодіння практичними навичками, передбаченими сертифікатною освітньою програмою, атестаційною комісією за результатом виконання слухачами трьох пакетів завдань та / або клінічних кейсів.

Тема 60. Співбесіда зі спеціальності. Визначення рівню теоретичної підготовки слухачів атестаційною комісією за результатами співбесіди за змістом сертифікатної освітньої програми за результатом відповідей слухачів на три контрольних запитання з білетів.

Тема 61. Оголошення рішення атестаційної комісії. Дебрифінг. Завершення циклу.

КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ, МЕТОДИКА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

Оцінювання результатів включає поточний контроль знань та вмінь слухачів у межах тематики освітнього заходу, за допомогою якого проводять оцінку рівню оволодіння теоретичним матеріалом та/або практичними навичками під час навчання, та підсумкову атестацію атестаційною комісією, яка включає іспит з оволодіння практичними навичками та співбесіду зі спеціальності. Оцінювання ґрунтується на:

- ✓ принципах академічної доброчесності;
- ✓ забезпеченні доступності і прозорості критеріїв, правил і процедури оцінювання результатів навчання;
- ✓ забезпеченні дотримання принципів об'єктивного оцінювання та подоланні елементів суб'єктивізму;
- ✓ підвищенні мотивації слухачів до систематичного засвоєння програмного матеріалу та активної роботи впродовж усього періоду навчання, переорієнтації їхніх цілей з отримання позитивної оцінки на формування стійких знань, вмінь та навичок;
- ✓ систематизації знань, їх активному засвоєнні, формуванні навичок застосування отриманих знань в умовах власної клінічної практики;
- ✓ забезпеченні відкритості контролю;
- ✓ розвитку творчого мислення та підвищенні ефективності освітньої діяльності науково-педагогічних працівників.

На початку навчання викладач зобов'язаний надати вичерпну інформацію про види оцінювання, терміни та форми їх проведення, шкали оцінювання, які використовуються, та ознайомити аудиторію з переліками контрольних запитань та програмних практичних навичок, прикладами тестових та клінічних завдань тощо.

Шкала оцінювання результатів тестування під час поточного контролю знань та вмінь слухачів в межах тематики заходу шляхом тестування та/або розв'язання клінічних завдань – **традиційна чотирирівнева** (5 – відмінно, 4 – добре, 3 – задовільно, 2 – незадовільно), при чому рівні мають таке тлумачення:

- ✓ «відмінно» – 95% правильних відповідей та більше;
- ✓ «добре» – 85-94% правильних відповідей;
- ✓ «задовільно» – 75-84% правильних відповідей;
- ✓ «незадовільно» – 74% та менше правильних відповідей.

Вихідний контроль знань та вмінь слухачів в межах тематики заходу (атестація) проводиться у вигляді **іспиту з оволодіння практичними навичками та співбесіди зі спеціальності**, під час яких атестаційна комісія оцінює оволодіння слухачами теоретичної та практичної підготовки та готовність слухачів до самостійної клінічної практики за спеціальністю заходу, при цьому використовується **традиційна, чотирирівнева (5 – відмінно, 4 – добре, 3 – задовільно, 2 – незадовільно) шкала оцінювання**, а при оцінці теоретичної підготовки в ході співбесіди зі спеціальності та іспиту з оволодіння практичними навичками рівні мають таке тлумачення:

- ✓ «відмінно» – слухач володіє теоретичним матеріалом у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами: дає вичерпні, точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує практичні завдання та досконало володіє практичними навичками та вміннями;
- ✓ «добре» – слухач знає зміст теми та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними без додаткових запитань, вирішує всі практичні завдання, демонструє достатній рівень оволодіння практичними навичками та опанування програмних компетентностей, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках;
- ✓ «задовільно» – ставиться слухачу на основі його знань всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння, при цьому слухач спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує завдання та виконує практичні навички, відчуваючи складнощі у складних випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно;
- ✓ «незадовільно» – виставляється у випадках, коли знання і вміння слухача не відповідають вимогам оцінки «задовільно».

За результатами іспиту з оволодіння практичними навичками та співбесіди за спеціальності ставить **узагальнена оцінка** за традиційною чотирирівневою шкалою оцінювання, яка затверджується атестаційною комісією та вноситься у відповідну відомість. На підставі узагальненої оцінки **атестаційна комісія приймає рішення** щодо присвоєння / підтвердження звання лікаря-спеціаліста або спеціаліста чи щодо відмови у присвоєнні / підтвердженні звання лікаря-спеціаліста або спеціаліста за спеціальністю освітнього заходу. Слухачі, яким рішенням атестаційної комісії присвоєне / підтверджене звання лікаря-спеціаліста чи спеціаліста, отримують **сертифікат** встановленого зразка. Слухачі, яким рішенням атестаційної комісії відмовлено у присвоєнні / підтвердженні звання лікаря-спеціаліста чи спеціаліста, а також у випадку невиконання умов договору про надання освітніх послуг, відраховується наказом по університету з видачею відповідної **довідки з зазначенням причини відрахування**. Рішення атестаційної комісії може бути оскаржене у встановленому чинним законодавством порядку.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчально-методичне забезпечення програми заходу розробляється профільною кафедрою медичного факультету та формує навчально-методичний комплекс, який включає:

- ✓ завірений у встановленому порядку примірник цієї програми;
- ✓ банк тестових завдань та/або клінічних завдань для поточного контролю знань та вмінь слухачів;
- ✓ перелік контрольних запитань для співбесіди зі спеціальності;
- ✓ перелік практичних навичок та / або клінічних завдань для іспиту з оволодіння практичними навичками;
- ✓ навчально-методичні посібники та іншу літературу (у разі наявності);
- ✓ база даних кейсів стимуляційних задач, результатів інструментальних та лабораторних досліджень.

ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Для забезпечення належної якості навчального процесу місце проведення заходу БПР має бути обладнане:

- ✓ мультимедійним проектором та екраном;
- ✓ персональним комп'ютером викладача з доступом до мережі Інтернет;
- ✓ WiFi-роутером для забезпечення доступу до мережі Інтернет слухачам;
- ✓ загальним медичним обладнанням та інструментарієм;
- ✓ тренувальними фантомами та спеціальним обладнанням в межах тематики заходу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА, ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Боднар П.М., Боднар О.П., Калинченко С.М. та ін. Ендокринологія: підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів. 5-те вид., перероб. і доп. Київ: Медицина, 2020. 728 с.
2. Наказ МОЗ України від 23.12.2022 № 2310 «Про затвердження клінічної настанови «Цукровий діабет. Клінічна настанова, заснована на доказах» (адаптована версія). <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukrayini-vid-24-07-2024-1300-pro-zatverdzhennya-unifikovanogo-klinichnogo-protokolu-pervinnoyi-ta-specializovanoyi-medichnoyi-dopomogi-cukrovij-diabet-2-tipu-u-doroslih>
3. Національна настанова «Ендокринологія» / за ред. М.Д. Тронько, В.М. Коваленко. Київ: МОЗ України, 2024. (Офіційний документ МОЗ України). <https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/Громадське%20обговорення/2022/12/07/Протокол%20цукров%20діабет.pdf>
4. Клінічні рекомендації з діагностики та лікування захворювань щитоподібної залози / Українська асоціація ендокринологів. Київ, 2024–2025. (Офіційний документ УАЕ). <https://thyroidua.com.ua/category/dlia-spetsialistiv/mizhnarodni-nastanovy-i-rekomendatsii/>
5. Збірник клінічних рекомендацій: Ендокринологія. Вип. 1 (3), 2024 та Вип. 1 (4), 2025. Київ: Медична газета «Здоров'я України», 2024–2025.

6. Melmed S., Auchus R.J., Goldfine A.B. et al. Williams Textbook of Endocrinology. 15th ed. Philadelphia: Elsevier, 2024. 1792 p. (ISBN: 978-0-323-93229-5).

7. American Diabetes Association. Standards of Care in Diabetes—2026. Diabetes Care. 2026;49(Suppl 1):S1–S321. DOI: 10.2337/dc26-S002 Повний текст: https://diabetesjournals.org/care/issue/49/Supplement_1

8. Samson S.L., Vellanki P., Blonde L. et al. American Association of Clinical Endocrinology Consensus Statement: Algorithm for Management of Adults With Type 2 Diabetes – 2026 Update. Endocr Pract. 2026. DOI: 10.1016/j.eprac.2026.01.006 Повний текст: [https://www.endocrinepractice.org/article/S1530-891X\(26\)00022-4/abstract](https://www.endocrinepractice.org/article/S1530-891X(26)00022-4/abstract)

9. Nadolsky K., Smith J., Smith A. et al. American Association of Clinical Endocrinology Consensus Statement: Algorithm for the Evaluation and Treatment of Adults with Obesity/Adiposity-Based Chronic Disease – 2025 Update. Endocr Pract. 2025. DOI: 10.1016/j.eprac.2025.07.017 Повний текст: [https://www.endocrinepractice.org/article/S1530-891X\(25\)00977-2/fulltext](https://www.endocrinepractice.org/article/S1530-891X(25)00977-2/fulltext)

10. Ringel M.D., Sosa J.A. et al. 2025 American Thyroid Association Management Guidelines for Adult Patients with Differentiated Thyroid Cancer. Thyroid. 2025;35(8):841-985. DOI: 10.1177/10507256251363120 Повний текст: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/10507256251363120>

11. Adler G.K., Stowasser M., Correa R.R. et al. Primary Aldosteronism: An Endocrine Society Clinical Practice Guideline. J Clin Endocrinol Metab. 2025;110(9):2453-2495. DOI: 10.1210/clinem/dgaf284 Повний текст: <https://academic.oup.com/jcem/article/110/9/2453/8196671>

12. Demay M.B., Pittas A.G., Bikle D.D. et al. Vitamin D for the Prevention of Disease: An Endocrine Society Clinical Practice Guideline. J Clin Endocrinol Metab. 2024;109(8):1907-1947. DOI: 10.1210/clinem/dgae290 Повний текст: <https://academic.oup.com/jcem/article/109/8/1907/7685305>

13. Umpierrez G.E., Davis G.M., ElSayed N.A. et al. Hyperglycemic Crises in Adults With Diabetes: A Consensus Report. Diabetes Care. 2024;47(8):1257-1275. DOI: 10.2337/dci24-0032 Повний текст: <https://diabetesjournals.org/care/article/47/8/1257/156808>

14. Академічні лекції з акушерства та гінекології /За ред. акад. Ю. Г. Антипкіна. - К.: ТОВ "КРІЕЙТІВ МЕДІА", 2021. - 424 с.

2. Свинцицкий А. Методы диагностики в клинике внутренней медицины. К., 2019. 1008 с.

15. EASL-ALEH Clinical Practice Guidelines: Non-invasive tests for evaluation of liver disease severity and prognosis. *Journal of Hepatology*, 2015. Vol. 63. P. 237–264. URL: <https://easl.eu/publication/non-invasive-tests-for-evaluation-of-liver-disease-severity-and-prognosis/>

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
АНОТАЦІЯ.....	10
ОПИС ПРОГРАМИ.....	10
НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН.....	16
ЗМІСТ ПРОГРАМИ.....	18
КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ, МЕТОДИКА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ	23
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	25
ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	25
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА, ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ	25
ЗМІСТ	27